

[Uz Sākumlapu](#) > Tiesu iestāžu pieejamība ārpus ietekmes uz vidi novērtējuma, piesārņojuma integrētas novēršanas un kontroles, Rūpniecisko emisiju direktīvas, piekļuves informācijai un Di

Tiesu iestāžu pieejamība ārpus ietekmes uz vidi novērtējuma, piesārņojuma integrētas novēršanas un kontroles, Rūpniecisko emisiju direktīvas, piekļuves informācijai un Di

1.1. Lēmumi, darbības vai bezdarbība attiecībā uz konkrētām aktivitātēm, kas ietilpst ES vides tiesību aktu piemērošanas jomā, bet neietilpst ietekmes uz vidi novērtējuma un Rūpniecisko emisiju direktīvas tvērumā^[1]

1) Kādas valsts tiesību normas attiecībā uz tiesībām celt prasību piemēro privātpersonām un NVO, kas vēlas panākt a) administratīvu pārskatīšanu un b) apstrīdēšanu valsts tiesā saistībā ar lēmuma pieņemšanas procedūram, darbību vai bezdarbību un tās saturu (it īpaši – izpildāmie nosacījumi un apstrīdēšanas iesniegšanas termiņi)? Cik efektīvs ir piekļuves valstu tiesām līmenis, ņemot vērā EST judikatūru un jebkādu saistīto valsts judikatūru?

Uz vides jomā pieņemtiem lēmumiem, ko neaptver IVN direktīva^[2] un Industriālā piesārņojuma direktīva^[3], attiecas vispārīgais administratīvā procesa regulējums, kas ietverts [Administratīvā procesa likumā](#), izņemot, ja speciālajā kādas jomas regulējumā ir ietverti atšķirīgi noteikumi.

Attiecībā uz tiesībām vērsties tiesu iestādēs, tāpat kā citās vides tiesību jomās, piemēro *actio popularis*. Tas nozīmē, ka personām ir tiesības vērsties iestādē un tiesā, lai aizsargātu vispārīgās vides aizsardzības intereses. Saskaņā ar Vides aizsardzības likumu un Augstākās tiesas judikatūru šīs tiesības tiek atzītas gan fiziskajām, gan juridiskajām personām un pat interešu grupām (neregistrētām personu apvienībām). Juridiskās personas var ietvert jebkura veida nevalstiskās organizācijas, komercsabiedrības un pat politiskās partijas. NVO netiek izvirzīti īpaši priekšnoteikumi, lai tās varētu vērsties tiesā. Vienīgais priekšnoteikums ir patiesa vides aizsardzības interese (sk. 1.4.1. sīkāku informāciju par tiesībām vērsties tiesā).

Ja persona nepiekrīt kompetentās iestādes lēmumam (administratīvajam aktam) vai bezdarbībai, tā var to apstrīdēt augstākā iestādē viena mēneša laikā kopš lēmuma spēkā stāšanās. Lēmuma pārsūdzēšanas kārtībai un termiņam ir jābūt norādītam pašā lēmumā, pretējā gadījumā lēmuma adresātam ir tiesības lēmumu pārsūdzēt garākā termiņā – viena gada laikā. Apstrīdēšanas iesniegums jāiesniedz tajā pašā iestādē, kas izdevusi administratīvo aktu (vai kurai bija pienākums to izdot), un iestāde pati to pārsūtīs pārbaudei augstākai iestādei. Apstrīdēšana augstākā iestādē ir obligāta pirms vērsšanās administratīvajā tiesā. Administratīvais akts stājas spēkā ar brīdi, kad tas tiek paziņots adresātam, ja vien likumā nav noteikts citādi. Paziņošanas likumā ir ietverti detalizēti noteikumi attiecībā uz dokumentu paziņošanai adresātam dažādos veidos (pasts, elektroniskais pasts utt.) un noteikumi par to, kad dokuments uzskatāms par pienācīgi paziņotu.

Personas, kuras nav administratīvā akta adresāti, bet kuru tiesības vai tiesiskās intereses šis administratīvais akts ierobežo, var apstrīdēt administratīvo aktu augstākā iestādē viena mēneša laikā no dienas, kad persona par to ir uzzinājusi, bet ne vēlāk kā viena gada laikā no attiecīgā administratīvā akta spēkā stāšanās dienas. Šis termiņš attiecas arī uz personām, kuras apstrīd lēmumu vides aizsardzības interesēs, pat ja viņas pašas netiek individuāli skartas ar attiecīgo lēmumu.

Svarīgs speciālais regulējums attiecas uz būvatļaujām. Saskaņā ar Būvniecības likuma 15.panta ceturto daļu lēmums par būvatļauju stājas spēkā ar brīdi, kad tas paziņots adresātam, un no šī brīža sāk skaitīt apstrīdēšanas termiņu arī citām personām. Tikai tad, ja nav pienācīgi izpildīti obligātie informēšanas pasākumi, trešās personas var termiņu skaitīt, sākot no brīža, kad tās uzzināja par būvatļauju. Informēšanas pasākumi ietver lēmuma publiskošanu [Būvniecības informācijas sistēmā](#), kā arī ir noteikumi attiecībā uz informēšanu par publisko apspriešanu un iesniegumiem par izmaiņām sākotnējā būvprojektā. Būvniecības ierosinātajam ir pienākums

Ministru kabineta noteikumos paredzētajos gadījumos par saņemto būvatļauju un izmaiņām būvatļaujas nosacījumos informēt sabiedrību, izvietojot būvtafelī zemes gabalā, kurā atļauta būvniecība. Būvniecības ierosinātājs par saņemto būvatļauju var individuāli rakstveidā informēt tos nekustamo īpašumu īpašniekus, kuru nekustamie īpašumi robežojas ar zemes gabalu, kurā atļauts veikt būvdarbus.

Vispārīgais termiņš augstākas iestādes izdotā administratīvā akta pārsūdzēšanai administratīvajā tiesā ir viens mēnesis. Ja augstāka iestāde nav administratīvajā aktā norādījusi tā pārsūdzēšanas kārtību un termiņu, pārsūdzības termiņš pagarinās uz vienu gadu. Arī tad, ja augstāka iestāde nav pieņēmusi nekādu lēmumu attiecībā uz apstrīdēšanas iesniegumu par zemākas iestādes administratīvo aktu vai bezdarbību, persona var iesniegt pieteikumu administratīvajā tiesā viena gada laikā pēc tam, kad tā bija vērsusies augstākā iestādē.

2) Kāds ir administratīvās pārskatīšanas apjoms (attiecīgā gadījumā) un pārbaudes tiesā apjoms (attiecīgā gadījumā)? Vai tas attiecas gan uz procesuālo likumību, gan uz likumību pēc būtības?

Augstāka iestāde, izskatot apstrīdēšanas iesniegumu, var pilnībā pārbaudīt administratīvo aktu, tostarp pārbaudīt rīcības brīvības ietvaros izdarītos lietderības apsvērumus. Vienīgais izņēmums ir tad, ja zemāka iestāde ir augstākas iestādes pārraudzībā, nevis pakļautībā – tas nozīmē, ka augstāka iestāde var pārbaudīt zemākas iestādes lēmuma tiesiskumu, bet tai nav tiesību pārbaudīt lietderības apsvērumus zemākas iestādes rīcības brīvības robežās.

Pārbaudot administratīvā akta tiesiskumu, tiesa pārbaudīs gan procesuālo, gan materiālo tiesību normu ievērošanu:

1. vai ir ievēroti būtiskie procesuālie noteikumi attiecībā uz skartajām personām un uz personām, kas ir interese par vides jautājumiem, ar īpašu uzsvāru uz pieeju vides informācijai un tiesībām uz līdzdalību lēmumu pieņemšanas procesā, tostarp iespējām iesniegt informāciju, izteikt viedokļus un priekšlikumus, un vai izteiktie viedokļi un priekšlikumi ir pienācīgi apsvērti;
2. vai administratīvais process ir noritējis tādā veidā, kas sniedz pietiekamu iespēju iegūt visu nepieciešamo informāciju;
3. vai lēmums ir pamatots uz pareizi noskaidrotiem faktiem un vai tajā ir ietverts pietiekams un saprotams rakstisks pamatojums. Lai noskaidrotu zinātniskus un tehniskus jautājumus, kā pierādījumu var izmantot ekspertu atzinumus.

Administratīvajās lietās tiesas kompetencē ir gan faktu, gan tiesību jautājumu pārbaude. Tas nozīmē, ka tiesa var pārbaudīti jebkuru faktu vai tiesību jautājumu. Izņēmums ir tikai tajā gadījumā, ja valsts pārvaldes iestādei, kura izdevusi administratīvo aktu, ir rīcības brīvība (piemēram, kad iestāde izlemj par piemērojamā soda veidu vai apmēru) vai novērtējuma brīvība apstākļu vai risku novērtēšanā (piemēram, eksāmena rezultātu novērtēšana). Tomēr arī šajā gadījumā tiesa pārbaudīs, vai iestāde ir ņēmusi vērā visus būtiskos apstākļus un vai pareizi izdarījusi tiesiskos apsvērumus). Gadījumā, ja tiesai trūkst zināšanu zinātnē, tehnikā, mākslā vai citā nozarē, apstākļus iespējams novērtēt, nosakot ekspertīzi.

Tiesa nevar aizvietot iestādi un pieņemt lēmumu tās vietā, tomēr tiesa var konstatēt kļūdas faktu noskaidrošanā un kļūdas apsvērumos, kuri ir noveduši vai varēja novest pie kļūdaina galīgā lēmuma. Šādi secinājumi var būt pamats lēmuma atcelšanai. Tiesa var arī uzlikt pienākumu iestādei izdot lēmumu ar noteiktu saturu vai norādīt, kādi apsvērumi ir jāņem vērā, pieņemot lēmumu. Tiesa var uzlikt pienākumu iestādei veikt noteiktu faktisko rīcību vai pārtraukt tās uzsākto faktisko rīcību.

Vides lietās, kurās iesniegts *actio popularis* pieteikums (lai aizsargātu sabiedrības intereses vides aizsardzībā), tiesas pārbaudes robežas ir noteiktas 2018.gadā taisītā Augstākās tiesas spriedumā. Tiesa atzina: lai novērtētu pieteikumu, kas iesniegts vides aizsardzības nolūkā, pārsūdzētā lēmuma (būvatļaujas) tiesiskums tiek vērtēts no tāda aspekta, vai ir pamatotas pieteicēja bažas par to, ka vides apdraudējums pastāv vai būvniecība neatbilst vides aizsardzības prasības reglamentējošajiem normatīvajiem aktiem. Citiem vārdiem sakot, lai apmierinātu vides aizsardzības nolūkā iesniegtu pieteikumu un pārsūdzēto būvatļauju atceltu, tiesai nepieciešams konstatēt, ka ar pārsūdzēto būvatļauju akceptētā būvniecības iecere pati par sevi rada potenciālu vides apdraudējumu, nevis jāpārbauda jebkuri citi pieteicēja argumenti par administratīvā akta prettiesiskumu.[4] Tādējādi Augstākās tiesas atzinusi, ka sūdzību pārbaude lietās, kas balstītas uz vides tiesību izņēmumu, varētu tikt aprobežota tieši ar iespējamo vides tiesību normu pārkāpumu. Tas attiecas gan uz procesuālajiem, gan materiāltiesiskajiem jautājumiem.

3) Vai pastāv prasība, ka pirms vērsšanās tiesā jāizmanto visas administratīvās pārskatīšanas iespējas?

Pēc vispārīga principa nav iespējams sākotnējo – zemākas iestādes izdoto – administratīvo aktu pārsūdzēt uzreiz tiesā. Administratīvais akts, faktiskā rīcība vai bezdarbība ir vispirms apstrīdami augstākā valsts pārvaldes iestādē, un tā ir obligāta lietas iepriekšēja ārpusstiesas izskatīšana. Izņēmums ir tikai tad, ja nav augstākas iestādes vai augstāka iestāde ir Ministru kabinets – tādā gadījumā persona var apstrīdēt administratīvo aktu tajā iestādē, kura izdevusi šo aktu, vai uzreiz pārsūdzēt administratīvajā tiesā.

4) Vai, lai iegūtu tiesības celt prasību valsts tiesā, ir jāpiedalās administratīvā procesa sabiedriskās apspriešanas posmā – jāsniedz piezīmes, jāpiedalās noklausīšanās utt.?

Nē, tas nav priekšnoteikums, lai varētu vērsties tiesā.^[5]

5) Vai ir kādi pamatojumi/argumenti, kuri nav izvirzāmi pārbaudes tiesā posmā?

Kā jau izskaidrots 2.1.2., izņēmums pilnai kontrolei pār administratīvo aktu ir tikai tajos gadījumos, ja valsts pārvaldes iestādei, kura izdevusi administratīvo aktu, ir rīcības brīvība (piemēram, kad iestāde izlemj par piemērojamā soda veidu vai apmēru) vai novērtējuma brīvība apstākļu vai risku novērtēšanā (piemēram, eksāmena rezultātu novērtēšana). Tomēr arī šajā gadījumā tiesa pārbaudīs, vai iestāde ir ņēmusi vērā visus būtiskos apstākļus un vai pareizi izdarījusi tiesiskos apsvērumus), ciktāl tas skar vides aizsardzības intereses.

6) Taisnīgs, objektīvs – kā šos jēdzienus piemēro valsts jurisdikcijā?

Procesuālā taisnīguma princips ir atzīts vispārējais tiesību princips un priekšnoteikums taisnīgam tiesas procesam. Tas ir citastarp minēts kā viens no vispārējiem tiesību principiem, ko piemēro valsts pārvaldes iestādes un administratīvā tiesa saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 14.¹pantu. Atbilstoši šim principam iestāde un tiesa, pieņemot lēmumus, ievēro objektivitāti un dod procesa dalībniekiem pienācīgu iespēju izteikt savu viedokli un iesniegt pierādījumus.

7) Kā valsts tiesību aktos tiek īstenots jēdziens “savlaicīgi”?

Kā ikvienā administratīvo tiesību jomā, iestādēm ir pienākums ievērot termiņus, kuri likumā noteikti lēmumu pieņemšanai, ja vien speciālajā tiesību normās nav noteikts citādi.

Vispārīgais termiņš lēmuma pieņemšanai iestādē ir viens mēnesis no iesnieguma (vai apstrīdēšanas iesnieguma) saņemšanas. Steidzamos gadījumos persona var lūgt iestādi pieņemt lēmumu nekavējoties. Ja objektīvu iemeslu dēļ šā panta pirmajā daļā noteikto termiņu nav iespējams ievērot, iestāde to var pagarināt uz laiku, ne ilgāku par četriem mēnešiem. Ja nepieciešama ilgstoša faktu konstatācija, administratīvā akta izdošanas termiņu var pagarināt līdz gadam. Augstākas iestādes lēmumu par termiņa pagarināšanu var pārsūdzēt tiesā.

Ja augstāka iestāde kavējas ar administratīvā akta izdošanu, tiesas sankcijas pret to nav piemērojamas. Tomēr personai tādā gadījumā ir tiesības iesniegt pieteikumu administratīvajā tiesā, negaidot uz augstākas iestādes rakstisku lēmumu.

Tiesai nav noteikti termiņi, kādos izskatīt lietu pēc būtības un taisīt spriedumu. Tiesnesis (tiesa) izskata lietas rindas kārtībā. Tiesvedības ilgums ir atkarīgs no lietas sarežģītības pakāpes un arī pašu procesa dalībnieku rīcības procesa gaitā. Vides lietas nav izņēmuma kategorija un tiek izskatītas rindas kārtībā. Pagaidu aizsardzības lūgumi tiek izņemti, ņemot vērā situācijas steidzamību, bet ne vēlāk kā viena mēneša laikā no lietas ierosināšanas dienas vai no pienācīgi motivēta lūguma iesniegšanas dienas, ja to iesniedz vēlāk.

8) Vai ir pieejami pagaidu tiesiskās aizsardzības līdzekļi? Ja ir pieejami, – kādi ir procedūras noteikumi, lai varētu uz tiem pretendēt? Vai katrā nozarē papildus vispārējiem valsts noteikumiem ir piemērojami kādi īpaši noteikumi?

Kad administratīvais akts tiek pārsūdzēts administratīvajā tiesā, administratīvā akta darbība parasti tiek apturēta no pieteikuma iesniegšanas dienas. Piemēram, ir aizliegts uzsākt paredzēto darbību, veikt būvniecību, iestādes nevar izdot jaunus administratīvos aktus, kas pamatojas uz pārsūdzēto administratīvo aktu.

Piemērojami vispārīgie noteikumi pagaidu aizsardzības piemērošanai tiesas procesā (sk. iepriekš 1.7.2. detalizētu skaidrojumu par administratīvā akta darbības apturēšanu un izņēmumiem).

Personas, kas pārsūdzējušas administratīvo aktu tiesā, var lūgt tiesu apturēt administratīvā akta darbību, ja tā nav apturēta uz likuma pamata. Savukārt administratīvā akta adresāts (piemēram, persona, kura veic darbību, kas apdraud vidi) var lūgt tiesu atjaunot administratīvā akta darbību, ja to ir apturējusi augstāka iestāde. Tiesa jautājumu par pagaidu aizsardzību izlemj, apsverot gan lēmuma pirmšķietamu tiesiskumu (steidzamības kārtībā, bez ietekmes uz lietas galīgo nolēmumu), gan iespējamu kaitējumu iesaistītajām interesēm, ieskaitot vides aizsardzības intereses.

Procesa dalībnieki var lūgt piemērot pagaidu aizsardzību (administratīvā akta darbības apturēšanu vai atjaunošanu, pagaidu noregulējumu) jebkurā tiesvedības stadijā, arī apelācijas un kasācijas instances tiesā, kad tiem šī pagaidu aizsardzība ir steidzami vajadzīga. Lūguma pieteikšanai nav noteikti termiņi. Tiesību izmantošana lūgt pagaidu aizsardzību nevar pati par sevi radīt nelabvēlīgas sekas, tostarp privāttiesiskas. Tas nozīmē, ka persona nebūs mantiski atbildīga par iespējamajiem zaudējumiem, kas varētu rasties citai personai sakarā ar tiesas lēmumu par pagaidu aizsardzības piemērošanu.

Procesa dalībniekam, kurš lūdz piemērot pagaidu aizsardzību, ir jāsamaksā valsts budžetā drošības nauda 15 *euro*. Fiziskā persona var lūgtu tiesu atbrīvot to pilnībā vai daļēji no drošības naudas samaksas. Ja lūgums par pagaidu aizsardzības piemērošanu tiek apmierināts, drošības nauda tiek atmaksāta.

9) Kādi ir noteikumi attiecībā uz prasības celšanu tiesā par tiesu iestāžu pieejamību šajās jomās? Kādas varētu būt sekas, ja lieta tiesā tiek zaudēta? Kādi ir aizsardzības pasākumi pret pārmērīgām izmaksām, un vai tie ietver tiešu atsauci uz tiesību aktā paredzētu prasību, ka izmaksām nevajadzētu būt pārmērīgām?

Piemērojami vispārīgie administratīvā procesa noteikumi.

Administratīvais process iestādē ir bez maksas.

Ja persona iesniedz pieteikumu administratīvajā tiesā, tai ir jāreķinās ar valsts nodevām.

Iesniedzot pieteikumu pirmās instances administratīvajā tiesā, pieteicējam ir jāsamaksā 30 *euro* valsts nodeva. Valsts nodeva par pirmās instances tiesas sprieduma pārsūdzēšanu apelācijas kārtībā ir 60 *euro*. Drošības nauda par kasācijas sūdzības iesniegšanu Augstākajai tiesai ir 70 *euro*. Drošības nauda par lūgumu piemērot pagaidu aizsardzību vai par blakus sūdzības iesniegšanu ir 15 *euro*. Drošības nauda, iesniedzot pieteikumu par lietas jaunu izskatīšanu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem, ir 15 *euro*.

Valsts nodevas apmērs ir vienāds visu kategoriju administratīvajās lietās. Izņēmums ir patvēruma meklētāju lietām, kurās valsts nodeva nav jāmaksā. Tiesa, ievērojot fiziskās personas mantisko stāvokli, var samazināt valsts nodevu un drošības naudu apmēru vai atbrīvot pilnībā no samaksas pienākuma.

Administratīvā procesa likums neparedz nekādas citas nodevas vai drošības naudas.

Gan administratīvajā procesā iestādē, gan tiesā personai ir jāsedz paši savi izdevumi: atlīdzība pārstāvim vai juridiskās palīdzības sniedzējam (ja persona tādu piesaistījusi); samaksa privātiem ekspertiem (ja persona tādu piesaistījusi pati pēc savas iniciatīvas) un izdevumi par jebkuru citu pierādījumu iegūšanu vai radīšanu (kopēšana, pieprasīšana iestādēm utt.), ja procesa dalībnieks tos iegūst pats.

Izdevumi par paša procesa dalībnieka piesaistītu juridisko palīdzību vai privātām ekspertīzēm netiek regulēti un galvenokārt būs atkarīgi no tirgus situācijas, lietas sarežģītības vai ekspertīzē vērtējamo apstākļu sarežģītības.

Tiesa spriedumā izlemj jautājumu par samaksāto valsts nodevu atlīdzināšanu: ja pieteikums par administratīvo aktu tiek pilnībā vai daļēji apmierināts, tiesa uzliek pienākumu atbildētājam (attiecīgi valstij vai pašvaldībai) atlīdzināt pieteicējam tā samaksāto valsts nodevu; ja pieteikums tiek noraidīts, valsts nodeva netiek atlīdzināta. Tas pats princips attiecas uz drošības naudu atmaksu: pieteicējs atgūst samaksāto drošības naudu, ja tiek apmierināta kasācijas sūdzība (vai lūgums par pagaidu aizsardzības piemērošanu, blakus sūdzība vai pieteikums par lietas jaunu izskatīšanu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem).

Tiesa nelemj par citu veidu izdevumu atlīdzināšanu. Tādējādi visi citi izdevumi, ja neskaita valsts nodevas un drošības naudas, procesa dalībniekiem netiek atlīdzināti. Tomēr jāņem vērā, ka gadījumā, ja pieteikums par administratīvo aktu tiek apmierināts, pieteicējs pēc tam var lūgt atbildētājam atlīdzināt visus zaudējumus, ko radījis prettiesiskais administratīvais akts, un tas var ietvert arī izmaksas, kas radušās, piesaistot juridiskās palīdzības sniedzēju vai ekspertus.

Ņemot to vērā, vidusmēra process abos līmeņos (valsts pārvaldes iestādē un tiesā) neprasa lielas izmaksas attiecībā uz valsts nodevām un citiem likumā noteiktiem maksājumiem. Princips, kas pasargā pieteicēju no pienākuma atlīdzināt otram procesa dalībniekam (valstij, pašvaldībai vai citam publisko tiesību subjektam) izdevumus, kalpo kā garantija pret pārmērīgām procesa izmaksām.

Normatīvie akti neietver tiešu norādi uz to, ka izmaksas nedrīkst būt pārmērīgas.

1.2. Lēmumi, darbības vai bezdarbība attiecībā uz administratīvajām procedūrām, kas jāievēro, lai izpildītu Direktīvas 2001/42/EK par stratēģisko ietekmes uz vidi novērtējumu (SVN direktīva) valsts īstenošanas tiesību aktus[6]

1) Kādas valsts tiesību normas attiecībā uz tiesībām celt prasību piemēro privātpersonām un NVO, kas vēlas panākt a) administratīvu pārskatīšanu un b) apstrīdēšanu valsts tiesā saistībā ar lēmuma pieņemšanas procedūrām, darbību vai bezdarbību (it īpaši – izpildāmie nosacījumi un apstrīdēšanas iesniegšanas termiņi)? Cik efektīvs ir piekļuves valstu tiesām līmenis, ņemot vērā EST judikatūru un jebkādu saistīto valsts judikatūru?

Likums „[Par ietekmes uz vidi novērtējumu](#)” paredz veikt stratēģisko ietekmes uz vidi novērtējumu plānošanas dokumentiem, kuru īstenošana var būtiski ietekmēt vidi. Plānošanas dokumenta sagaidāmā ietekme uz vidi tiek uzskatīta par būtisku, ja tas ir minēts Ministru kabineta noteikumos (2004.gada 23.marta noteikumi Nr. 157) vai ja individuālā gadījumā Vides pārraudzības valsts birojs to atzīst par būtisku.

Likums “Par ietekmes uz vidi novērtējumu” paredz sabiedrības līdzdalību lēmumu pieņemšanā, pienākumu ņemt vērā sabiedrības izteiktos priekšlikumus, kā arī veikt informēšanas pasākumus par galīgo lēmumu. Konkrētu jomu speciālais regulējums (piemēram, [Teritorijas attīstības plānošanas likums](#)) ietver īpašus noteikumus procedūrām, kādās atbilstoši stratēģiskā novērtējuma rezultātiem tiek pieņemti galīgie plānošanas, normatīvie vai administratīvie lēmumi.

Iespēja apstrīdēt augstākā iestādē vai pārsūdzēt tiesā jebkuru plānošanas dokumentu un lēmumu, kas ir pamatots (vai kuram būtu jābūt pamatotam) ar stratēģisko novērtējumu, ir atkarīga no dokumenta veida un juridiskā statusa. Plānošanas dokumenti, kuri nerada individuālas tiesiskās sekas (nenoregulē konkrētu tiesisko situāciju), nav administratīvie akti, tādēļ tos nav iespējams pārsūdzēt tiesā. Plānošanas dokumentus, kas ietverti normatīvajā aktā (noteikumi vai pašvaldību saistošie noteikumi, tādi ir arī pašvaldības teritorijas plānojumi), var pārbaudīt tikai Satversmes tiesā (sk. 2.5.1. sīkāku informāciju par pieteikuma jeb konstitucionālās sūdzības iesniegšanu).

Tikai lēmumi, kas rada tiešas tiesiskās sekas individuālām personām (vai noregulē individuālus objektus), var tikt uzskatīti par administratīvajiem aktiem, kurus iespējams pārsūdzēt administratīvajā tiesā. Pašvaldību izstrādātie detālpilānoījumi ir visbiežāk sastopamie plānošanas dokumenti, kam ir vispārīgā administratīvajā akta statuss un kurus līdz ar to ir iespējams pārsūdzēt administratīvajā tiesā.

Gadījumā, ja ir pieļaujams iesniegt pieteikumu administratīvajā tiesā, tiek piemēroti tie paši procesuālie noteikumi, kas attiecībā uz citiem lēmumiem vides jomā. Tas nozīmē, ka personas tiesības vērsties tiesā nosaka kā *actio popularis* pieteikumam (tiesības vērsties tiesā sabiedrības interesēs). Tādējādi personai ir tiesības vērsties tiesā ne tikai savu individuālo interešu aizsardzībai, bet arī vispārējo vides aizsardzības interešu nolūkā.

Administratīvajam procesam iestādē un tiesā tiek piemēroti tie paši procesa noteikumi, kas citu kategoriju administratīvajās lietās (sk. iepriekš 1.3.2).

Gan iestādes lēmuma apstrīdēšanai augstākā iestādē, gan pārsūdzēšanai tiesā vispārīgais termiņš ir viens mēnesis. Pašvaldības detālpilānoījumu var pārsūdzēt administratīvajā tiesā mēneša laikā pēc tam, kad ir publicēts paziņojums par detālpilānoījuma apstiprināšanu, un neatkarīgi no tā, vai detālpilānojumā norādīta tā pārsūdzēšanas kārtība un termiņš.

Pastāv arī īpašs mehānisms, lai nekavējoties novērstu kļūdas saistībā ar sabiedrības iesaistīšanu un informācijas sniegšanu stratēģiskā ietekmes uz vidi novērtējuma procesā neatkarīgi no formas, kādā tiek iemiestots plānošanas dokuments (likuma „Par ietekmes uz vidi novērtējumu” 26.panta otrā daļa). Stratēģiskā novērtējuma procesa laikā ikvienu personu var iesniegt kompetentajai institūcijai (Vides pārraudzības valsts birojam) sūdzību, ja tiek

pārkāptas vai ignorētas normatīvajos aktos noteiktās sabiedrības tiesības uz informāciju vai līdzdalību. Ja biroja lēmums personu neapmierina, tā var iesniegt sūdzību Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijai.

Tiesas piemēro Eiropas Savienības (ES) tiesības un Eiropas Savienības Tiesas (EST) judikatūru. Procesa dalībnieki savā argumentācijā var atsaukties gan uz ES tiesībām un EST judikatūru, gan uz starptautiskajām tiesībām (piemēram, Orhūsas konvenciju). Tiesa var piemērot ES tiesības un EST judikatūru arī pēc savas iniciatīvas, cik to uzskata par iespējamu. Procesa dalībnieki var lūgt rosināt uzdot EST jautājumus prejudiciālā nolēmuma sniegšanai.

Ņemot vērā *actio popularis* pieeju un tās plašo tvērumu Latvijas tiesās, kā arī plašo ES tiesību piemērošanu un administratīvā akta pārbaudes apjomu tiesā (gan procesuālie, gan materiāltiesiskie un gan fakti, gan tiesību jautājumi), Latvijas tiesu sistēma nodrošina visai efektīvu pieeju tiesu iestādēm vides lietās. Tomēr vēl arvien varētu būt uzlabojami attiecībā uz lietu izskatīšanas ilgumu, jo īpaši kasācijas instances tiesā.

2) Kāds ir administratīvās pārskatīšanas apjoms (attiecīgā gadījumā) un pārbaudes tiesā apjoms (attiecīgā gadījumā)? Vai tas attiecas gan uz procesuālo likumību, gan uz likumību pēc būtības?

Pārbaudot plānošanas dokumenta tiesiskumu, tiesa pārbaudīs gan procesuālo, gan materiālo tiesību normu ievērošanu:

1. vai ir ievēroti būtiskie procesuālie noteikumi attiecībā uz skartajām personām un uz personām, kam ir interese par vides jautājumiem, ar īpašu uzsvāru uz pieeju vides informācijai un tiesībām uz līdzdalību lēmumu pieņemšanas procesā, tostarp iespējām iesniegt informāciju, izteikt viedokļus un priekšlikumus un uz pienācīgi rūpīgu iestādes attieksmi pret šiem viedokļiem un priekšlikumiem;
2. vai stratēģiskais IVN ir noritējis tādā veidā, kas sniedz pietiekamu iespēju iegūt visu nepieciešamo informāciju par paredzētās darbības iespējamo ietekmi uz vidi;
3. vai galīgais lēmums ir pamatots uz pareizi noskaidrotiem faktiem un vai tajā ir ietverts pietiekams un saprotams rakstisks pamatojums.

Ja plānošanas dokuments ir apstiprināts kā normatīvais akts, Satversmes tiesa ir kompetenta pārbaudīt gan normatīvā akta procesuālo, gan materiālo tiesiskumu.

3) Vai pastāv prasība, ka pirms vērsšanās tiesā jāizmanto visas administratīvās pārskatīšanas iespējas?

Procedūras attiecībā uz teritorijas plānojumiem.

1. [Teritorijas attīstības plānošanas likuma](#) 27.pants nosaka pašvaldību teritorijas plānojumu un lokālpilnojumu pārsūdzēšanas kārtību. Tā kā šos plānojumus pieņem kā vietējās pašvaldības saistošos noteikumus (normatīvos aktus), to pārbaude ietilpst Satversmes tiesas kompetencē. Pirms pieteikuma (konstitucionālās sūdzības) iesniegšanas Satversmes tiesā personai ir jāvēršas kompetentajā valsts pārvaldes iestādē, t.i., par teritorijas attīstības plānošanu atbildīgajā ministrijā (šobrīd – Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijā). Sūdzību var iesniegt divu mēnešu laikā pēc tam, kad stājušies spēkā saistošie noteikumi, ar kuriem apstiprināts attiecīgais plānojums. Pēc šīs pirmstiesas izskatīšanas persona var iesniegt Satversmes tiesā pieteikumu par vietējās pašvaldības saistošo noteikumu atbilstību augstāka juridiskā spēka normām. Pieteikums jāiesniedz Satversmes tiesā sešu mēnešu laikā pēc attiecīgo pašvaldības saistošo noteikumu spēkā stāšanās dienas (Satversmes tiesas likuma 19.³panta otrā daļa).
2. detālpilnojumus pieņem kā administratīvos aktus, kā to paredz Teritorijas attīstības plānošanas likuma 30.pants. Tādējādi attiecīgo detālpilnojamu var pārsūdzēt administratīvajā tiesā. Tā kā pašvaldībai nav augstākas iestādes, pieteikumu var iesniegt uzreiz Administratīvajā rajona tiesā, mēneša laikā pēc tam, kad ir publicēts paziņojums par detālpilnojamu apstiprināšanu, un neatkarīgi no tā, vai detālpilnojamā norādīta tā pārsūdzēšanas kārtība un termiņš. Pieteikuma iesniegšana administratīvajā tiesā aptur detālpilnojamu darbību, bet tiesa, saņemot attiecīgu lūgumu, var lemt par detālpilnojamu darbības atjaunošanu.

Procedūras tādu pilnojamu pārsūdzēšanai, kas pieņemti ar citu veidu normatīvajiem aktiem. Persona var iesniegt Satversmes tiesā pieteikumu par tādu normatīvo aktu (kas nav pašvaldības teritorijas pilnojamu vai lokālpilnojamu) atbilstību augstāka juridiskā spēka normām. Sk. 2.5.1. detalizētu informāciju par pārsūdzēšanas kārtību.

4) Vai, lai iegūtu tiesības celt prasību valsts tiesā, ir jāpiedalās administratīvajā procesa sabiedriskās apspriešanas

posmā – jāsniedz piezīmes, jāpiedalās noklausīšanās utt.?

Nē, tas nav priekšnoteikums, lai vērstos ar pieteikumu administratīvajā tiesā.^[7] Attiecībā uz konstitucionālajām sūdzībām jāvērs uzmanība uz to, ka Satversmes tiesa ir izstrādājusi pati savus kritērijus, pēc kādiem nosaka personas subjektīvās tiesības vērsties tiesā, tostarp, ka personai pirms tam ir jāpiedalās plānošanas procesā (sk. 2.5.1. sīkāku informāciju).

5) Vai ir pieejami pagaidu tiesiskās aizsardzības līdzekļi? Ja ir pieejami, – kādi ir procedūras noteikumi, lai varētu uz tiem pretendēt? Vai katrā nozarē papildus vispārējiem valsts noteikumiem ir piemērojami kādi īpaši noteikumi?

Attiecībā uz detālplānojumam, kas pieņemti kā administratīvie akti: līdz ar pieteikuma iesniegšanu tiesā detālplānojuma darbība tiek apturēta, bet darbību var lūgt atjaunot ar tiesas lēmumu (Teritorijas attīstības plānošanas likuma 30.pants). Lūgumu par administratīvā akta darbības atjaunošanu var iesniegt jebkurā tiesas procesa stadijā, arī apelācijas un kasācijas instances tiesā, lūguma iesniegšanai nav noteikti termiņi.

Ja plānošanas dokumenti ir pieņemti kā normatīvie akti:

1. pašvaldību teritorijas plānojumu un lokālplānojumu gadījumā kompetentā ministrija, kas saņem iesniegumu ar iebildumiem par plānojumu (sk. 2.2.3.a), lemj par iespēju īstenot plānojumu pilnībā vai daļā; atkarībā no iesnieguma izskatīšanas rezultātiem saistošo noteikumu darbība tiks apturēta vai atjaunota (Teritorijas attīstības plānošanas likuma 27.pants).
2. Satversmes tiesā nepastāv pagaidu aizsardzības instrumenti, kas apturētu normatīvo aktu darbību; tas attiecas arī uz gadījumiem, ja pieteikums iesniegts par normatīvā akta formā pieņemtiem plānojumam.

6) Kādi ir noteikumi attiecībā uz prasības celšanu tiesā par tiesu iestāžu pieejamību šajās jomās? Kādas varētu būt sekas, ja lieta tiesā tiek zaudēta? Kādi ir aizsardzības pasākumi pret pārmērīgām izmaksām, un vai tie ietver tiešu atsauci uz tiesību aktā paredzētu prasību, ka izmaksām nevajadzētu būt pārmērīgām?

Piemērojami vispārīgie administratīvā procesa noteikumi.

Administratīvais process iestādē ir bez maksas.

Ja persona iesniedz pieteikumu administratīvajā tiesā, tai ir jārēķinās ar valsts nodevām.

Iesniedzot pieteikumu pirmās instances administratīvajā tiesā, pieteicējam ir jāsamaksā 30 *euro* valsts nodeva. Valsts nodeva par pirmās instances tiesas sprieduma pārsūdzēšanu apelācijas kārtībā ir 60 *euro*. Drošības nauda par kasācijas sūdzības iesniegšanu Augstākajai tiesai ir 70 *euro*. Drošības nauda par lūgumu piemērot pagaidu aizsardzību vai par blakus sūdzības iesniegšanu ir 15 *euro*. Drošības nauda, iesniedzot pieteikumu par lietas jaunu izskatīšanu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem, ir 15 *euro*.

Valsts nodevas apmērs ir vienāds visu kategoriju administratīvajās lietās. Izņēmums ir patvēruma meklētāju lietām, kurās valsts nodeva nav jāmaksā. Tiesa, ievērojot fiziskās personas mantisko stāvokli, var samazināt valsts nodevu un drošības naudu apmēru vai atbrīvot pilnībā no samaksas pienākuma.

Administratīvā procesa likums neparedz nekādas citas nodevas vai drošības naudas.

Gan administratīvajā procesā iestādē, gan tiesā personai ir jāsedz pašai savi izdevumi: atlīdzība pārstāvim vai juridiskās palīdzības sniedzējam (ja persona tādu piesaistījusi); samaksa privātiem ekspertiem (ja persona tādu piesaistījusi pati pēc savas iniciatīvas) un izdevumi par jebkuru citu pierādījumu iegūšanu vai radīšanu (kopēšana, pieprasīšana iestādēm utt.), ja procesa dalībnieks tos iegūst pats.

Izdevumi par paša procesa dalībnieka piesaistītu juridisko palīdzību vai privātām ekspertīzēm netiek regulēti un galvenokārt būs atkarīgi no tirgus situācijas, lietas sarežģītības vai ekspertīzē vērtējamo apstākļu sarežģītības.

Tiesa spriedumā izlemj jautājumu par samaksāto valsts nodevu atlīdzināšanu: ja pieteikums par administratīvo aktu tiek pilnībā vai daļēji apmierināts, tiesa uzliek pienākumu atbildētājam (attiecīgi valstij vai pašvaldībai) atlīdzināt pieteicējam tā samaksāto valsts nodevu; ja pieteikums tiek noraidīts, valsts nodeva netiek atlīdzināta. Tas pats princips attiecas uz drošības naudu atmaksu: pieteicējs atgūst samaksāto drošības naudu, ja tiek apmierināta kasācijas sūdzība (vai lūgums par pagaidu aizsardzības piemērošanu, blakus sūdzība vai pieteikums par lietas jaunu izskatīšanu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem).

Tiesa nelemj par citu veidu izdevumu atlīdzināšanu. Tādējādi visi citi izdevumi, ja neskaita valsts nodevas un drošības naudas, procesa dalībniekiem netiek atlīdzināti. Tomēr jāņem vērā, ka gadījumā, ja pieteikums par administratīvo aktu tiek apmierināts, pieteicējs pēc tam var lūgt atbildētājam atlīdzināt visus zaudējumus, ko radījis pretiesiskais administratīvais akts, un tas var ietvert arī izmaksas, kas radušās, piesaistot juridiskās palīdzības sniedzēju vai ekspertus.

1.3. Lēmumi, darbība vai bezdarbība attiecībā uz administratīvajām procedūrām, kas jāievēro, lai izpildītu Orhūsas konvencijas 7. pantā noteiktās sabiedrības līdzdalības prasības attiecībā uz plāniem un programmām, kuri nav iesniegti Direktīvā 2001/42/EK par stratēģisko ietekmes uz vidi novērtējumu paredzēto procedūru veikšanai[8]

1) Kādas valsts tiesību normas attiecībā uz tiesībām celt prasību piemēro privātpersonām un NVO, kas vēlas panākt a) administratīvu pārskatīšanu un b) apstrīdēšanu valsts tiesā saistībā ar lēmuma pieņemšanas procedūrām, darbību vai bezdarbību (it īpaši – izpildāmie nosacījumi un apstrīdēšanas iesniegšanas termiņi)? Cik efektīvs ir piekļuves valstu tiesām līmenis, ņemot vērā EST judikatūru un jebkādu saistīto valsts judikatūru?

Kā izskaidrots iepriekš 2.2.1., likums „Par ietekmes uz vidi novērtējumu” paredz veikt stratēģisko ietekmes uz vidi novērtējumu tādiem plānošanas dokumentiem, kuru īstenošana var būtiski ietekmēt vidi. Ja paredzētajai plānošanas iniciatīvai vai jebkuram valsts izstrādātam plānam vai programmai nav sagaidāma būtiska ietekme uz vidi, bet tomēr ir saistība ar vidi, plānošanas dokumenta vai programmas izstrādāšanā jāievēro procesuālie noteikumi, kas ietverti attiecīgā speciālajā regulējumā. Piemēram, saskaņā ar Teritorijas attīstības plānošanas likumu un saskaņā ar to izdotajiem Ministru kabineta noteikumiem vietējās pašvaldības detālplānojums vai lokālplānojums var ietvert attīstības priekšlikumu, kam ir būtiska ietekme uz vidi vai NATURA 2000 teritoriju; ja tas tā ir, tad obligāti jāveic stratēģiskais novērtējums. Savukārt, ja attīstība priekšlikuma īstenošanai nav sagaidāma būtiska ietekme uz vidi, detālplānojuma izstrādē ir jāievēro tāda pati plānošanas procedūra, tikai bez stratēģiskā novērtējuma.

Arī tad, ja netiek veikts stratēģiskais novērtējums, ar vidi saistītu plānošanas dokumentu izstrādes speciālais regulējums paredz sabiedrības līdzdalību lēmumu pieņemšanā, pienākumu apsvērt izteiktos viedokļus un priekšlikumus, kā arī pasākumus informēšanai par galīgo lēmumu. Jāatgādina, ka Latvijas ratificētā Orhūsas konvencija, kas prasa sabiedrības iesaistīšanu ar vidi saistītās plānošanas procedūrās, ir piemērojama valsts pārvaldes iestādēs un tiesās.

Iespēja apstrīdēt augstākā iestādē vai pārsūdzēt tiesā jebkuru plānošanas dokumentu un lēmumu, kam ir ietekme uz vidi, ir atkarīga no dokumenta veida un juridiskā statusa. Plānošanas dokumenti, kuri nerada individuālas tiesiskās sekas (neregulē konkrētu tiesisko situāciju), nav administratīvie akti, tādēļ tos nav iespējams pārsūdzēt tiesā. Parasti plānojumiem pašiem par sevi nav saistoša spēka (tiešu tiesisku segu) attiecībā uz individuālām personām. Tādā gadījumā tie nav pārsūdzami nevienā tiesā.

Plānošanas dokumentus, kas ietverti normatīvajā aktā (noteikumi vai pašvaldību saistošie noteikumi, tādi ir arī pašvaldības teritorijas plānojumi) var pārbaudīt tikai Satversmes tiesā (sk. 2.5.1. sīkaku informāciju par pieteikuma jeb konstitucionālās sūdzības iesniegšanu).

Tikai lēmumi, kas rada tiešas tiesiskās sekas individuālām personām (vai neregulē individuālus objektus), var tikt uzskatīti par administratīvajiem aktiem, kurus iespējams pārsūdzēt administratīvajā tiesā. Pašvaldību izstrādātie detālplānojumi ir visbiežāk sastopamie plānošanas dokumenti, kam ir vispārīgā administratīvā akta statuss un kurus līdz ar to ir iespējams pārsūdzēt administratīvajā tiesā.

Gadījumā, ja ir pieļaujams iesniegt pieteikumu administratīvajā tiesā, tiek piemēroti tie paši procesuālie noteikumi, kas attiecībā uz citiem lēmumiem vides jomā. Tas nozīmē, ka personas tiesības vērsties tiesā nosaka kā *actio popularis* pieteikumam (tiesības vērsties tiesā sabiedrības interesēs). Tādējādi personai ir tiesības vērsties tiesā ne tikai savu individuālo interešu aizsardzībai, bet arī vispārējo vides aizsardzības interešu nolūkā. Iestādē un tiesā tiek piemēroti tie paši vispārīgie administratīvā procesa noteikumi, kas citās administratīvo lietu kategorijās (sk. iepriekš 1.3.2.).

Tiesas piemēro Eiropas Savienības (ES) tiesības un Eiropas Savienības Tiesas (EST) judikatūru. Procesa dalībnieki savā argumentācijā var atsaukties gan uz ES tiesībām un EST judikatūru, gan uz starptautiskajām tiesībām (piemēram, Orhūsas konvenciju). Tiesa var piemērot ES tiesības un EST judikatūru arī pēc savas iniciatīvas, cik to uzskata par iespējamu. Procesa dalībnieki var lūgt rosināt uzdot EST jautājumus prejudiciālā nolēmuma sniegšanai.

2) Kāds ir administratīvās pārskatīšanas apjoms (attiecīgā gadījumā) un pārbaudes tiesā apjoms (attiecīgā gadījumā)? Vai tas attiecas gan uz procesuālo likumību, gan uz likumību pēc būtības?

Ja plānojums ir pieņemts administratīvā akta formā, administratīvā akta pārbaudes robežas ir tādas pašas kā citas administratīvo lietu kategorijās. Tiesa pārbaudīs, vai lēmums, ar kuru pieņemts plānojums, atbilst gan procesuālo, gan materiālo tiesību normām.

Ja plānojums ir ietverts normatīvajā aktā, arī tādā gadījumā Satversmes tiesa kā kompetentā tiesa var pārbaudīt gan procesuālo, gan materiālo tiesiskumu (sk. 2.5.1. sīkāku informāciju).

3) Vai pastāv prasība, ka pirms vērsšanās tiesā jāizmanto visas administratīvās pārskatīšanas iespējas?

Vispārīgi ir jābūt vismaz vienai apstrīdēšanai augstākā iestādē kā obligātai lietas iepriekšējai ārpus tiesas izskatīšanai, ja plānojums ir pieņemts administratīvā akta formā, izņemot, ja nav augstākas iestādes vai vienīgā augstākā iestāde ir Ministru kabinets. Tā kā publisko tiesību subjekts, kas parasti izdod plānojumu kā administratīvo aktu, ir pašvaldība (detālpilārojumi) un tā kā pašvaldībai nav augstākas iestādes, tad pieteikums ir iesniedzams uzreiz administratīvajā tiesā.

Iestādei, kas izdod administratīvo aktu, tajā ir jānorāda apstrīdēšanas vai pārsūdzēšanas kārtība.

Ja plānošanas dokuments ir pieņemts kā normatīvais akts, personai pirms vērsšanās Satversmes tiesā ir jāizmēģina vispārīgie tiesību aizsardzības līdzekļi, ja tādi pastāv (piemēram, jāpārsūdz administratīvajā tiesā administratīvais akts, kas izdots uz attiecīga normatīva akta pamata, ja tas iespējams). Uzmanība vērsama uz to, ka pašvaldības teritorijas plānojumi un lokālpilārojumi (t.i., pašvaldības saistošie noteikumi) ir apstrīdami Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijā, un pēc tam var vērsties ar pieteikumu Satversmes tiesā. Pieteikumu Satversmes tiesā var iesniegt sešu mēnešu laikā pēc attiecīgo pašvaldības saistošo noteikumu spēkā stāšanās.

4) Vai, lai iegūtu tiesības celt prasību valsts tiesā, ir jāpiedalās administratīvajā procesa sabiedriskās apspriešanas posmā – jāsniedz piezīmes, jāpiedalās noklausīšanās utt.?

Nē, tas nav priekšnoteikums, lai vērstos ar pieteikumu administratīvajā tiesā.^[9] Attiecībā uz konstitucionālajām sūdzībām jāvērs uzmanība uz to, ka Satversmes tiesa ir izstrādājusi pati savus kritērijus, pēc kādiem nosaka personas subjektīvās tiesības vērsties tiesā, tostarp, ka personai pirms tam ir jāpiedalās plānošanas procesā (sk. 2.5.1. sīkāku informāciju).

5) Vai ir pieejami pagaidu tiesiskās aizsardzības līdzekļi? Ja ir pieejami, – kādi ir procedūras noteikumi, lai varētu uz tiem pretendēt? Vai katrā nozarē papildus vispārējiem valsts noteikumiem ir piemērojami kādi īpaši noteikumi?

Vispārīgi, ja augstākā iestādē tiek apstrīdēts zemākas iestādes izdots administratīvais akts vai ja administratīvajā tiesā tiek iesniegt pieteikums, šā akta darbība tiek apturēta (sk. iepriekš 1.7.2. sīkāku skaidrojumu par administratīvā akta darbības apturēšanu un tās izņēmumiem). Ja administratīvā akta darbība līdz ar pārsūdzēšanu netiek apturēta, personas, kas pārsūdz administratīvo aktu, var lūgt tiesu apturēt administratīvā akta darbību ar tiesas lēmumu. Tiesa, izlemjot šādu lūgumu, novērtēs gan administratīvā akta pirmšķietamu tiesiskumu, gan iespējamo kaitējumu iesaistītajām interesēm, tostarp vides aizsardzības interesēm.

Tiesas procesa dalībnieki var lūgt pagaidu aizsardzību (administratīvā akta darbības apturēšanu vai atjaunošanu, pagaidu noregulējumu) jebkurā tiesvedības stadijā, arī apelācijas un kasācijas instances tiesā, lūguma pieteikšanai nav noteikti termiņi.

Satversmes tiesā nepastāv pagaidu aizsardzības instrumenti attiecībā uz normatīvo aktu.

6) Kādi ir noteikumi attiecībā uz prasības celšanu tiesā par tiesu iestāžu pieejamību šajās jomās? Kādas varētu būt sekas, ja lieta tiesā tiek zaudēta? Kādi ir aizsardzības pasākumi pret pārmērīgām izmaksām, un vai tie ietver tiešu

atsauci uz tiesību aktā paredzētu prasību, ka izmaksām nevajadzētu būt pārmērīgām?

Piemērojami vispārīgie administratīvā procesa noteikumi.

Administratīvais process iestādē ir bez maksas.

Ja persona iesniedz pieteikumu administratīvajā tiesā, tai ir jārēķinās ar valsts nodevām.

Iesniedzot pieteikumu pirmās instances administratīvajā tiesā, pieteicējam ir jāsamaksā 30 *euro* valsts nodeva. Valsts nodeva par pirmās instances tiesas sprieduma pārsūdzēšanu apelācijas kārtībā ir 60 *euro*. Drošības nauda par kasācijas sūdzības iesniegšanu Augstākajai tiesai ir 70 *euro*. Drošības nauda par lūgumu piemērot pagaidu aizsardzību vai par blakus sūdzības iesniegšanu ir 15 *euro*. Drošības nauda, iesniedzot pieteikumu par lietas jaunu izskatīšanu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem, ir 15 *euro*.

Valsts nodevas apmērs ir vienāds visu kategoriju administratīvajās lietās. Izņēmums ir patvēruma meklētāju lietām, kurās valsts nodeva nav jāmaksā. Tiesa, ievērojot fiziskās personas mantisko stāvokli, var samazināt valsts nodevu un drošības naudu apmēru vai atbrīvot pilnībā no samaksas pienākuma.

Administratīvā procesa likums neparedz nekādas citas nodevas vai drošības naudas.

Gan administratīvajā procesā iestādē, gan tiesā personai ir jāsedz pašai savi izdevumi: atlīdzība pārstāvim vai juridiskās palīdzības sniedzējam (ja persona tādu piesaistījusi); samaksa privātiem ekspertiem (ja persona tāds piesaistījusi pati pēc savas iniciatīvas) un izdevumi par jebkuru citu pierādījumu iegūšanu vai radīšanu (kopēšana, pieprasīšana iestādēm utt.), ja procesa dalībnieks tos iegūst pats.

Izdevumi par paša procesa dalībnieka piesaistītu juridisko palīdzību vai privātām ekspertīzēm netiek regulēti un galvenokārt būs atkarīgi no tirgus situācijas, lietas sarežģītības vai ekspertīzē vērtējamo apstākļu sarežģītības.

Tiesa spriedumā izlemj jautājumu par samaksāto valsts nodevu atlīdzināšanu: ja pieteikums par administratīvo aktu tiek pilnībā vai daļēji apmierināts, tiesa uzliek pienākumu atbildētājam (attiecinīgi valstij vai pašvaldībai) atlīdzināt pieteicējam tā samaksāto valsts nodevu; ja pieteikums tiek noraidīts, valsts nodeva netiek atlīdzināta. Tas pats princips attiecas uz drošības naudu atmaksu: pieteicējs atgūst samaksāto drošības naudu, ja tiek apmierināta kasācijas sūdzība (vai lūgums par pagaidu aizsardzības piemērošanu, blakus sūdzība vai pieteikums par lietas jaunu izskatīšanu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem).

Tiesa nelemj par citu veidu izdevumu atlīdzināšanu. Tādējādi visi citi izdevumi, ja neskaita valsts nodevas un drošības naudas, procesa dalībniekiem netiek atlīdzināti. Tomēr jāņem vērā, ka gadījumā, ja pieteikums par administratīvo aktu tiek apmierināts, pieteicējs pēc tam var lūgt atbildētājam atlīdzināt visus zaudējumus, ko radījis pretiesiskais administratīvais akts, un tas var ietvert arī izmaksas, kas radušās, piesaistot juridiskās palīdzības sniedzēju vai ekspertus.

Ja tiek iesniegt pieteikums (konstitucionālā sūdzība) Satversmes tiesā, par to nav jāmaksā valsts nodeva.

1.4. Lēmumi, darbības vai bezdarbība arī attiecībā uz plāniem un programmām, kas jāizstrādā saskaņā ar ES vides tiesību aktiem [10]

1) Kādas valsts tiesību normas attiecībā uz tiesībām celt prasību piemēro privātpersonām un NVO, kas vēlas panākt a) administratīvu pārskatīšanu un b) apstrīdēšanu valsts tiesā par plāna saturu (it īpaši – izpildāmie nosacījumi un apstrīdēšanas iesniegšanas termiņi)? Cik efektīvs ir piekļuves valstu tiesām līmenis, ņemot vērā EST judikatūru un jebkādu saistīto valsts judikatūru?

Iespēja apstrīdēt augstākā iestādē vai pārsūdzēt tiesā jebkuru plānošanas dokumentu, kam ir ietekme uz vidi, ir atkarīga no dokumenta veida un juridiskā statusa. Plānošanas dokumenti, kuri nerada individuālas tiesiskās sekas (nenoregulē konkrētu tiesisko situāciju), nav administratīvie akti, tādēļ tos nav iespējams pārsūdzēt tiesā. Parasti plānojumiem pašiem par sevi nav saistoša spēka (tiešu tiesisku segu) attiecībā uz individuālām personām. Tādā gadījumā tie nav pārsūdzami nevienā tiesā.[11]

Plānošanas dokumentus, kas ietverti normatīvajā aktā, var pārbaudīt tikai Satversmes tiesā (sk. 2.5.1. sīkaku informāciju par pieteikuma jeb konstitucionālās sūdzības iesniegšanu).

Tikai lēmumi, kas rada tiešas tiesiskās sekas individuālām personām (vai noregulē individuālus objektus), var tikt uzskatīti par administratīvajiem aktiem, kurus iespējams pārsūdzēt administratīvajā tiesā. Pašvaldību izstrādātie detālpilnvarojumi ir visbiežāk sastopamie plānošanas dokumenti, kam ir vispārīgā administratīvā akta statuss un kurus līdz ar to ir iespējams pārsūdzēt administratīvajā tiesā.

Gadījumā, ja ir pieļaujams iesniegt pieteikumu administratīvajā tiesā, tiek piemēroti tie paši procesuālie noteikumi, kas attiecībā uz citiem lēmumiem vides jomā. Tas nozīmē, ka personas tiesības vērsties tiesā nosaka kā *actio popularis* pieteikumam (tiesības vērsties tiesā sabiedrības interesēs). Tādējādi personai ir tiesības vērsties tiesā ne tikai savu individuālo interešu aizsardzībai, bet arī vispārējo vides aizsardzības interešu nolūkā. Iestādē un tiesā tiek piemēroti tie paši vispārīgie administratīvā procesa noteikumi, kas citās administratīvo lietu kategorijās (sk. iepriekš 1.3.2.).

Tiesas piemēro Eiropas Savienības (ES) tiesības un Eiropas Savienības Tiesas (EST) judikatūru. Procesa dalībnieki savā argumentācijā var atsaukties gan uz ES tiesībām un EST judikatūru, gan uz starptautiskajām tiesībām (piemēram, Orhūsas konvenciju). Tiesa var piemērot ES tiesības un EST judikatūru arī pēc savas iniciatīvas, cik to uzskata par iespējamu. Procesa dalībnieki var lūgt rosināt uzdot EST jautājumus prejudiciālā nolēmuma sniegšanai.

2) Vai veids, kādā plāns vai programma tiek pieņemts, ietekmē tiesības celt prasību (sk. arī 2.5. iedaļu tālāk tekstā)?

Jā. Kā iepriekš izskaidrots 2.4.1.punktā, tikai tādus plānošanas lēmumus, kas pieņemti administratīvā akta formā (rada tiešas tiesiskas sekas individuālām personām) vai normatīvā akta formā, var pārsūdzēt administratīvajā tiesā vai apstrīdēt Satversmes tiesā. Plānus un programmas, kuriem nav tiešu tiesisku seku (individuālu vai normatīvu), nevar pārsūdzēt nevienā tiesā.

3) Kāds ir administratīvās pārskatīšanas apjoms (attiecīgā gadījumā) un pārbaudes tiesā apjoms (attiecīgā gadījumā)? Vai tas attiecas gan uz procesuālo likumību, gan uz likumību pēc būtības?

Ja plānojums ir pieņemts administratīvā akta formā, administratīvā akta pārbaudes robežas ir tādas pašas kā citas administratīvo lietu kategorijās. Tiesa pārbaudīs, vai lēmums, ar kuru pieņemts plānojums, atbilst gan procesuālo, gan materiālo tiesību normām.

Ja plānojums ir ietverts normatīvajā aktā, arī tādā gadījumā Satversmes tiesa kā kompetentā tiesa var pārbaudīt gan procesuālo, gan materiālo tiesiskumu (sk. 2.5.1. sīkāku informāciju).

4) Vai pastāv prasība, ka pirms vērtēšanas tiesā jāizmanto visas administratīvās pārskatīšanas iespējas?

Vispārīgi ir jābūt vismaz vienai apstrīdēšanai augstākā iestādē kā obligātai lietas iepriekšējai ārpusstiesas izskatīšanai, ja plānojums ir pieņemts administratīvā akta formā, izņemot, ja nav augstākas iestādes vai vienīgā augstākā iestāde ir Ministru kabinets. Tā kā publisko tiesību subjekts, kas parasti izdod plānojumu kā administratīvo aktu, ir pašvaldība (detālpilnvarojumi) un tā kā pašvaldībai nav augstākas iestādes, tad pieteikums ir iesniedzams uzreiz administratīvajā tiesā.

Iestādei, kas izdod administratīvo aktu, tajā ir jānorāda apstrīdēšanas vai pārsūdzēšanas kārtība.

Ja plānošanas dokuments ir pieņemts kā normatīvais akts, personai pirms vērtēšanas Satversmes tiesā ir jāizsmeļ vispārīgie tiesību aizsardzības līdzekļi, ja tādi pastāv (piemēram, jāpārsūdz administratīvajā tiesā administratīvais akts, kas izdots uz attiecīga normatīvā akta pamata, ja tas iespējams).

5) Vai, lai iegūtu tiesības celt prasību valsts tiesā, ir jāpiedalās administratīvā procesa sabiedriskās apspriešanas posmā – jāsniedz piezīmes, jāpiedalās noklausīšanās utt.?

Nē, tas nav priekšnoteikums, lai vērstos ar pieteikumu administratīvajā tiesā.^[12] Attiecībā uz konstitucionālajām sūdzībām jāvērs uzmanība uz to, ka Satversmes tiesa ir izstrādājusi pati savus kritērijus, pēc kādiem nosaka personas subjektīvās tiesības vērsties tiesā, tostarp, ka personai pirms tam ir jāpiedalās plānošanas procesā (sk. 2.5.1. sīkāku informāciju).

6) Vai ir kādi pamatojumi/argumenti, kuri nav izvirzāmi pārbaudes tiesā posmā (kuri netiek pieņemti)?

Administratīvajās lietās izņēmums no tiesas pilnas kompetences lietas faktisko un tiesisko apstākļu pārbaudē ir

tikai tajā gadījumā, ja valsts pārvaldes iestādei, kura izdevusi administratīvo aktu, ir rīcības brīvība (piemēram, kad iestāde izlemj par piemērojamā soda veidu vai apmēru) vai novērtējuma brīvība apstākļu vai risku novērtēšanā (piemēram, eksāmena rezultātu novērtēšana). Tomēr arī šajā gadījumā tiesa pārbaudīs, vai iestāde ir ņēmusi vērā visus būtiskos apstākļus un vai pareizi izdarījusi tiesiskos apsvērumus).

Nav skaidrs, ciktāl Satversmes tiesa pārbaudīs likumdevēja izdarītos apsvērumus. Kā var secināt no Satversmes tiesas spriedumiem, pastāv zināma likumdevēja rīcības brīvība, ko tiesa akceptē. Satversmes tiesa izmanto lietpratēju viedokļus, lai gūtu priekšstatu par plānošanas apsvērumiem.

7) Taisnīgs, objektīvs – kā šos jēdzienus piemēro valsts jurisdikcijā?

Procesuālā taisnīguma princips ir atzīts vispārējais tiesību princips un priekšnoteikums taisnīgam tiesas procesam. Tas ir citastarp minēts kā viens no vispārējiem tiesību principiem, ko piemēro valsts pārvaldes iestādes un administratīvā tiesa saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 14.¹ pantu. Atbilstoši šim principam iestāde un tiesa, pieņemot lēmumus, ievēro objektivitāti un dod procesa dalībniekiem pienācīgu iespēju izteikt savu viedokli un iesniegt pierādījumus.

8) Kā valsts tiesību aktos tiek īstenots jēdziens “savlaicīgi”?

Administratīvajā procesā iestādēm ir pienākums ievērot termiņus, kuri likumā noteikti lēmumu pieņemšanai, t.i., viens mēnesis, ja vien speciālajā tiesību normās nav noteikts citādi.

Termiņš, kādā augstākai iestādei jāizskata apstrīdēšanas iesniegums par zemākas iestādes izdoto administratīvo aktu, ir viens mēnesis. Steidzamos gadījumos persona var lūgt iestādi pieņemt lēmumu nekavējoties. Ja objektīvu iemeslu dēļ šā panta pirmajā daļā noteikto termiņu nav iespējams ievērot, iestāde to var pagarināt uz laiku, ne ilgāku par četriem mēnešiem. Ja nepieciešama ilgstoša faktu konstatācija, administratīvā akta izdošanas termiņu var pagarināt līdz gadam. Augstākas iestādes lēmumu par termiņa pagarināšanu var pārsūdzēt tiesā.

Ja augstāka iestāde kavējas ar administratīvā akta izdošanu, tiešas sankcijas pret to nav piemērojamas. Tomēr personai tādā gadījumā ir tiesības iesniegt pieteikumu administratīvajā tiesā, negaidot uz augstākas iestādes rakstisku lēmumu.

Tiesai nav noteikti termiņi, kādos izskatīt lietu pēc būtības un taisīt spriedumu. Tiesnesis (tiesa) izskata lietas rindas kārtībā. Tiesvedības ilgums ir atkarīgs no lietas sarežģītības pakāpes un arī pašu procesa dalībnieku rīcības procesa gaitā. Vides lietas nav izņēmuma kategorija un tiek izskatītas rindas kārtībā. Pagaidu aizsardzības lūgumi tiek izlemti, ņemot vērā situācijas steidzamību, bet ne vēlāk kā viena mēneša laikā no lietas ierosināšanas dienas vai no pienācīgi motivēta lūguma iesniegšanas dienas, ja to iesniedz vēlāk.

9) Vai ir pieejami pagaidu tiesiskās aizsardzības līdzekļi? Ja ir pieejami, – kādi ir procedūras noteikumi, lai varētu uz tiem pretendēt? Vai katrā nozarē papildus vispārējiem valsts noteikumiem ir piemērojami kādi īpaši noteikumi?

Vispārīgi, ja augstākā iestādē tiek apstrīdēts zemākas iestādes izdots administratīvais akts vai ja administratīvajā tiesā tiek iesniegt pieteikums, šā akta darbība tiek apturēta (sk. iepriekš 1.7.2. sīkāku skaidrojumu par administratīvā akta darbības apturēšanu un tās izņēmumiem). Ja administratīvā akta darbība līdz ar pārsūdzēšanu netiek apturēta, personas, kas pārsūdz administratīvo aktu, var lūgt tiesu apturēt administratīvā akta darbību ar tiesas lēmumu. Tiesa, izlemjot šādu lūgumu, novērtēs gan administratīvā akta pirmšķietamu tiesiskumu, gan iespējamo kaitējumu iesaistītajām interesēm, tostarp vides aizsardzības interesēm.

10) Kādi ir noteikumi attiecībā uz prasības celšanu tiesā par tiesu iestāžu pieejamību šajās jomās? Kādas varētu būt sekas, ja lieta tiesā tiek zaudēta? Kādi ir aizsardzības pasākumi pret pārmērīgām izmaksām, un vai tie ietver tiešu atsauci uz tiesību aktā paredzētu prasību, ka izmaksām nevajadzētu būt pārmērīgām?

Piemērojami vispārīgie administratīvā procesa noteikumi.

Administratīvais process iestādē ir bez maksas.

Ja persona iesniedz pieteikumu administratīvajā tiesā, tai ir jārēķinās ar valsts nodevām.

Iesniedzot pieteikumu pirmās instances administratīvajā tiesā, pieteicējam ir jāsamaksā 30 *euro* valsts nodeva. Valsts nodeva par pirmās instances tiesas sprieduma pārsūdzēšanu apelācijas kārtībā ir 60 *euro*. Drošības nauda

par kasācijas sūdzības iesniegšanu Augstākajai tiesai ir 70 *euro*. Drošības nauda par lūgumu piemērot pagaidu aizsardzību vai par blakus sūdzības iesniegšanu ir 15 *euro*. Drošības nauda, iesniedzot pieteikumu par lietas jaunu izskatīšanu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem, ir 15 *euro*.

Valsts nodevas apmērs ir vienāds visu kategoriju administratīvajās lietās. Izņēmums ir patvēruma meklētāju lietām, kurās valsts nodeva nav jāmaksā. Tiesa, ievērojot fiziskās personas mantisko stāvokli, var samazināt valsts nodevu un drošības naudu apmēru vai atbrīvot pilnībā no samaksas pienākuma.

Administratīvā procesa likums neparedz nekādas citas nodevas vai drošības naudas.

Gan administratīvajā procesā iestādē, gan tiesā personai ir jāsedz paši savi izdevumi: atlīdzība pārstāvim vai juridiskās palīdzības sniedzējam (ja persona tādu piesaistījusi); samaksa privātiem ekspertiem (ja persona tādu piesaistījusi pati pēc savas iniciatīvas) un izdevumi par jebkuru citu pierādījumu iegūšanu vai radīšanu (kopēšana, pieprasīšana iestādēm utt.), ja procesa dalībnieks tos iegūst pats.

Izdevumi par paša procesa dalībnieka piesaistītu juridisko palīdzību vai privātām ekspertīzēm netiek regulēti un galvenokārt būs atkarīgi no tirgus situācijas, lietas sarežģītības vai ekspertīzē vērtējamo apstākļu sarežģītības.

Tiesa spriedumā izlemj jautājumu par samaksāto valsts nodevu atlīdzināšanu: ja pieteikums par administratīvo aktu tiek pilnībā vai daļēji apmierināts, tiesa uzliek pienākumu atbildētājam (attiecīgi valstij vai pašvaldībai) atlīdzināt pieteicējam tā samaksāto valsts nodevu; ja pieteikums tiek noraidīts, valsts nodeva netiek atlīdzināta. Tas pats princips attiecas uz drošības naudu atmaksu: pieteicējs atgūst samaksāto drošības naudu, ja tiek apmierināta kasācijas sūdzība (vai lūgums par pagaidu aizsardzības piemērošanu, blakus sūdzība vai pieteikums par lietas jaunu izskatīšanu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem).

Tiesa nelemj par citu veidu izdevumu atlīdzināšanu. Tādējādi visi citi izdevumi, ja neskaita valsts nodevas un drošības naudas, procesa dalībniekiem netiek atlīdzināti. Tomēr jāņem vērā, ka gadījumā, ja pieteikums par administratīvo aktu tiek apmierināts, pieteicējs pēc tam var lūgt atbildētājam atlīdzināt visus zaudējumus, ko radījis prettiesiskais administratīvais akts, un tas var ietvert arī izmaksas, kas radušās, piesaistot juridiskās palīdzības sniedzēju vai ekspertus.

Par pieteikuma iesniegšanu Satversmes tiesā nav jāmaksā valsts nodeva.

1.5. Izpildnoteikumi un/vai vispārēji piemērojami juridiski saistoši noteikumi, ar kuriem īsteno ES vides tiesību aktus un saistītos ES normatīvos aktus [13]

1) Kādas valsts tiesību normas attiecībā uz tiesībām celt prasību piemēro privātpersonām un NVO, kas vēlas panākt a) administratīvu pārskatīšanu un b) apstrīdēšanu valsts tiesā par lēmuma pieņemšanas procedūru vai lēmuma saturu, darbību vai bezdarbību saistībā ar valsts tiesību aktu (it īpaši – izpildāmie nosacījumi un apstrīdēšanas iesniegšanas termiņi)? Cik efektīvs ir piekļuves valstu tiesām līmenis, ņemot vērā EST judikatūru un jebkādu saistīto valsts judikatūru?

Normatīvie tiesību akti, ar ko ievieš Eiropas Savienības (ES) tiesības vides jomā, parasti ir Saeimas pieņemtie likumi vai Ministru kabineta pieņemtie noteikumi. Pamatojoties uz likumiem vai Ministru kabineta noteikumiem, arī vietējo pašvaldību saistošajos noteikumos var būt ietvertas normas atbilstoši ES tiesībām.

Ir vidi ceļi, kā persona var pārbaudīt, vai Latvijas normatīvie akti atbilst Satversmei vai ES tiesībām:

1. tiešs pieteikums Satversmes tiesā, kas pieļaujams tikai konkrētos gadījumos, ko paredz [Satversmes tiesas likums](#), un šajā likumā noteiktajā kārtībā;
2. argumentējot un iesniedzot lūgumu administratīvajā vai vispārējās jurisdikcijas tiesā, kas izskata konkrētu lietu, lai tiesa iesniedz pieteikumu Satversmes tiesā vai uzdod Eiropas Savienības Tiesai jautājumus prejudiciālā nolēmuma sniegšanai.

Konstitucionālo sūdzību (pieteikumu) Satversmes tiesai var iesniegt ikviens persona, kura uzskata, ka tai Satversmē noteiktās pamattiesības aizskar tiesību norma (likuma, Ministru kabineta noteikumu, pašvaldības saistošo noteikumu norma), kas neatbilst augstāka juridiska spēka tiesību normai. Saskaņā ar Satversmes tiesas praksi priekšnoteikums tiesībām vērsties ar pieteikumu tiesā ir Satversmē garantēto tiesību aizskārums, arī vides lietās. No otras puses, tā kā Satversmes 115.pants paredz tiesības dzīvot labvēlīgā vidē, un šīs tiesības Satversmes

tiesa interpretē visai plaši[14], tas neizslēdz individuālām personām un NVO vērsties tiesā vides interesēs. Satversmes tiesas judikatūra rāda, ka pieteikumi, kas iesniegti, lai aizsargātu vides intereses, tiek pieņemti no NVO un arī no fiziskajām personām (sk. 2017.gada 6.oktobra [spriedumu](#) lietā Nr. 2016-24-03 kā piemēru teritorijas plānojuma apstrīdēšanai, pamatojoties uz vides interesēm).

Tomēr šī pieeja atšķirībā no administratīvajās tiesās izmantotās ir likusi izvirzīt kritērijus juridiskajām personām, lai tām būtu tiesības vērsties tiesā. Lai atzītu, ka ir aizskartas konkrētas juridiskās personas tiesības uz labvēlīgu vidi, jākonstatē, ka (a) juridiskās personas darbības mērķis ir vides aizsardzība; (b) juridiskajai personai ir jābūt dibinātai atbilstoši visām attiecīgās valsts tiesību aktu prasībām;[15] (c) juridiskā persona piedalījies apstrīdētā normatīvā akta, piemēram, teritorijas plānojuma, izstrādes un pieņemšanas procesā, tiktāl, ciktāl normatīvajos aktos šāda iespēja ir paredzēta un to bijis iespējams praktiski īstenot.[16]

Konstitucionālo sūdzību (pieteikumu) var iesniegt tikai tad, ja ir izmantotas visas iespējas aizstāvēt minētās tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem (sūdzība augstākai institūcijai vai augstākai amatpersonai, sūdzība vai prasības pieteikums vispārējās jurisdikcijas tiesai u.c.) vai arī tādu nav. Piemēram, ja administratīvais akts ir pamatots ar attiecīgu normatīvo aktu, personai vispirms ir jāpārsūdz administratīvais akts administratīvajā tiesā, un tiesa var apsvērt jautājumu par piemērojamo tiesību normu atbilstību Satversmei un iesniegt pieteikumu Satversmes tiesai.

Ja persona ir izsmēlusi vispārējos tiesību aizsardzības līdzekļus, vai arī tādi nav pieejami, konstitucionālā sūdzība (pieteikums) ir iesniedzama Satversmes tiesā sešu mēnešu laikā pēc pēdējās institūcijas nolēmuma spēkā stāšanās. Tikai atsevišķos izņēmuma gadījumos vērsanos pie vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem var atstāt neizmantotu, t.i., ja konstitucionālās sūdzības (pieteikuma) izskatīšana ir vispārsvērīga vai ja tiesību aizsardzība ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem nevar novērst būtisku kaitējumu sūdzības iesniedzējam.

Jāvērš uzmanība, ka pastāv speciāla kārtība pašvaldības teritorijas plānojumu un lokālpilānojumu (kas tiek apstiprināti kā pašvaldību saistošie noteikumi) apstrīdēšanai. Pieteikums Satversmes tiesai ir jāiesniedz sešu mēnešu laikā pēc attiecīgo pašvaldības saistošo noteikumu spēkā stāšanās. Turklāt personai ir jāizmanto īpaša administratīvās apstrīdēšanas procedūra: divu mēnešu laikā pēc saistošo noteikumu spēkā stāšanās jāiesniedz sūdzība Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijai.

Satversmes tiesa izskata pieteikumus, ņemot vērā ES tiesības un ratificētos starptautisko tiesību aktus. Tas nozīmē, ka ir nozīme arī Eiropas Savienības Tiesas judikatūrai. Procesa dalībnieki var savā lietā argumentēt, atsaucoties gan uz ES tiesībām un Eiropas Savienības Tiesas judikatūru, gan starptautiskajām tiesībām (piemēram, Orhūsas konvenciju). Procesa dalībnieki var arī lūgt vērsties Eiropas Savienības Tiesā ar jautājumiem prejudiciālā nolēmuma sniegšanai.

Ņemot vērā plaši formulēto pieeju tiesai vides lietās gan fiziskajām, gan juridiskajām personām, kas izriet no visai plašā Satversmes 115.panta tvēruma, kā arī no Satversmes tiesas pieejas, harmonizējot Satversmes interpretāciju ar starptautiskajām un ES tiesībām, vērsanos Satversmes tiesā var uzskatīt par efektīvu tiesību aizsardzības līdzekli. Spriedums parasti tiek taisīts apmēram gada laikā pēc pieteikuma iesniegšanas tiesā.

2) Kāds ir administratīvās pārskatīšanas apjoms (attiecīgā gadījumā) un pārbaudes tiesā apjoms (attiecīgā gadījumā)? Vai tas attiecas gan uz procesuālo likumību, gan uz likumību pēc būtības?

Administratīvajā apstrīdēšanā (piemērojama, ja tiek apstrīdēti pašvaldību teritorijas plānojumi vai lokālpilānojumi) un konstitucionālās kontroles procesā tiek pārbaudīts gan attiecīgā normatīvā akta procesuālais, gan materiālais tiesiskums:

1. ja konkrētajā gadījumā jāievēro īpaša procedūra ar sabiedrības līdzdalību, kompetentā iestāde un pēc tam Satversmes tiesa pārbaudīs, vai ir ievēroti būtiskie procesuālie noteikumi attiecībā uz skartajām vai vides jautājumos ieinteresētajām personām, īpašu vērību pievēršot vides informācijas pieejamībai un tiesībām piedalīties lēmuma pieņemšanā (ja piemērojams konkrēta situācijā), tostarp iespējai saņemt informāciju, izteikt viedokļus un priekšlikumus, pienācīgi nopietnai attieksmei pret izteiktajiem viedokļiem un priekšlikumiem;
2. vai process ir noritējis tādā veidā, kas rada iespēju pieņemt pareizu un izsvērtu likumdevēja lēmumu;
3. vai tiesību akts ir pamatots ar pareizi noskaidrotiem faktiem.

ierosināt lietu, kā šā lēmuma vienīgo pamatu norādot juridiskā pamatojuma neesību vai tā acīmredzamu nepietiekamību prasījuma apmierināšanai. Terminā, kurš jāievēro konstitucionālās sūdzības iesniegšanai, persona var vēlreiz vērsties Satversmes tiesā ar valsts apmaksātas juridiskās palīdzības atbalstu.

7) Vai valsts tiesā var apstrīdēt jebkura saistīta ES reglamentējošā akta spēkā esamību saskaņā ar LESD 267. pantu, un, ja var, tad kā [18]?

Jā, tādā pašā veidā, kādā iespējams lūgt vērsties ar jautājumiem prejudiciālā nolēmuma sniegšanai par ES tiesību interpretāciju. Nav šķēršļu tādā pašā veidā ierosināt jautājumu par ES institūciju tiesību aktu spēkā esību, kā to paredz Līguma par Eiropas Savienības darbību 267.pants, un lūgt vērsties Eiropas Savienības Tiesā. Līdz šim Satversmes tiesa nav izmantojusi šādu iespēju un ir lūgusi sniegt prejudiciālus nolēmumus tikai par ES tiesību interpretāciju.

[1] Šī lietu kategorija atspoguļo jaunāko EST judikatūru, piemēram, Protect C-664/15 (EU:C:2017:987), "Slovākijas brūno lāču lieta" C-240/09 (EU:C:2011:125); sk. aprakstu [Komisijas paziņojumā C/2017/2616](#) par tiesu pieejamību vides lietās, OV C 275, 18.8.2017., 1. lpp.

[2] Eiropas Parlamenta un Padomes 2011.gada 13.decembra Direktīva 2011/92/ES par dažu sabiedrisku un privātu projektu ietekmes uz vidi novērtējumu.

[3] Eiropas Parlamenta un Padomes 2010.gada 24.novembra Direktīva 2010/75/ES par rūpnieciskajām emisijām (piesārņojuma integrēta novēršana un kontrole).

[4] Augstākās tiesas 2019.gada 25.marta lēmums lietā Nr. SKA-796/2019 (A420358914) ar atsauci uz Augstākās tiesas 2018.gada 27.jūnija spriedumu lietā Nr. SKA-306/2018 (A4201811715).

[5] Augstākās tiesas 2020.gada 28.maija spriedums lietā Nr. SKA-163/2020 (A420144516), 9.punkts.

[6] SVN direktīva attiecas uz plāniem un programmām. Uz tiem attiecas arī Orhūsas konvencijas 7. pants un 9. panta 3. punkts.

[7] Augstākās tiesas 2020.gada 28.maija spriedums lietā Nr. SKA-163/2020 (A420144516), 9.punkts.

[8] Sk. konstatējumus lietā [ACCC/C/2010/54](#); piemērs plānam, kas netika iesniegts stratēģiskās ietekmes uz vidi novērtējuma veikšanai, bet kam piemēro Orhūsas konvencijas 7. pantā paredzētās sabiedrības līdzdalības prasības

[9] Augstākās tiesas 2020.gada 28.maija spriedums lietā Nr. SKA-163/2020 (A420144516), 9.punkts.

[10] Uz tiem attiecas gan Orhūsas konvencijas 7. pants, gan tās 9. panta 3. punkts. Sk. arī attiecīgo Eiropas Savienības Tiesas judikatūru, piemēram, lietu C-237/97, Janecek un arī lietas Boxus un Solvay C-128/09-C-131/09 un C-182/10, kā minēts Komisijas paziņojumā C/2017/2616 par tiesu pieejamību vides lietās.

[11] Sk., piemēram, Ministru kabineta 2020.gada 16.aprīļa rīkojumu Nr. 197 "Par Gaisa piesārņojuma samazināšanas rīcības plānu 2020.-2030.gadam".

[12] Augstākās tiesas 2020.gada 28.maija spriedums lietā Nr. SKA-163/2020 (A420144516), 9.punkts.

[13] Uz šādiem aktiem attiecas Orhūsas konvencijas 8. pants un 9. panta 3. punkts. Šāda tiesību akta piemērs ir valsts pārvaldes iestādes lēmums, par kuru ir lieta C-281/16, Vereniging Hoekschewaards Landschap, ECLI:EU:C:2017:774.

[14] "[T]iesību uz labvēlīgu vidi aizskārums ir tulkojams plaši, ietverot faktiski notiekošās darbības, kas var radīt draudus cilvēku veselībai vai videi, kā arī nākotnē paredzētās darbības." Satversmes tiesas 2008.gada 17.janvāra spriedums lietā Nr. 2007-11-03, 13.1.p.

[15] Satversmes tiesas 2008.gada 17.janvāra spriedums lietā Nr. 2007-11-03, 13.1.p.

[16] Turpat, 13.2.p.

[17] Turpat, 13.2.p.

[18] Kā piemēru šādam lūgumam sniegt prejudiciālu nolēmumu sk. lietu C-281/16, Vereniging Hoekschewaards Landschap, ECLI:EU:C:2017:774.

■ Lapa atjaunināta: 31/01/2024

Šīs lapas dažādās valodu versijas uztur attiecīgās dalībvalstis. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviesušas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Eiropas Komisija neuzņemas nekādas saistības un atbildību par datiem, ko satur šis dokuments, vai informāciju un datiem, uz kuriem šajā dokumentā ir atsauces. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.